Allah´ın zâtî sıfatları ve yaratma sıfatı

Torbalı'dan Abdullah ŞAHAN: "Tekvin sıfatı zâtî sıfatlardan değil midir? Yaratmak Allah'a mahsus iken, Tekvin sıfatını zâtî sıfatlardan ayıran özellik nedir? Tekvin sıfatı neden zâtî sıfatlardan sayılmamıştır?"

Allah'ın zâtî sıfatları ayıklama ve arındırma ifade ediyor. Yani Allah'ın noksanlıklardan uzak olduğunu, eksik ve kusurlardan münezzeh olduğunu zâtî sıfatları ile anlıyoruz. Zâtî sıfatlar, yaratılmışların eksiklik ve kusur sıfatları ile zıtlık içerirler. Tabir câizse bu sıfatlar Allah'ın İlahlık sıfatlarıdırlar. Bundan dolayı bu sıfatlar Allah'tan başka hiçbir varlıkta bulunmazlar. Sadece Allah'a mahsusturlar. Mahlûkatta bu sıfatların zıtları vardır. Çünkü onlar mahlûkturlar. Allah'ta bu sıfatların mükemmel hali vardır. Çünkü O Allah'tır.

Cenâb-ı Hakk'ı mahlûkâta benzemeklikten, noksanlıklardan, eksikliklerden, her türlü zaaflardan ve acizliklerden uzak tutan bu sıfatları Saîd Nûrsî Hazretleri "sıfât-ı ayniye" olarak niteler ve doğrudan "Allah" lafza-i celâli ile irtibatlandırır.1

Bu sıfatların öz olarak mânâsı şöyledir: Cenâb-ı Hak hiçbir mahlûkâta benzemediği gibi; Zâtını düşünmek, zatı ile ilgili hayal yürütmek, zatını kayıt altına almak, zaman ve mekânla sınırlandırmak ve bölümlere ayırmak mümkün değildir. Allah Teâlâ cisim, sûret ve şekil özelliklerinden uzaktır. Yüce Varlığının haddi, hudûdu, sınırı, başlangıcı ve sonu yoktur. Yüce Zâtı bölüm ve parçalardan müteşekkil değildir. Varlığı Kendisindendir.

Bu mânâları ifade eden sıfatlar: Vücut, Kıdem, Bekâ, Vahdaniyet, Muhalefetün Lil-Havadis ve Kıyam binefsihî sıfatlarıdır.

Bu sıfatların kısaca mânâları şöyledir:

1) Vücut: Vücut, zarûrî olarak Allah'ın var olması demektir. Buradaki var oluş yaratılmışların var oluşu gibi değildir. Çünkü yaratılmışların var oluşu zarûrî

değildir. Yani yaratılmışlar zorunlu olarak var olmuş değillerdir. Allah'ın irâdesine bağlı olarak var olmuşlardır. Allah dilemeseydi var olmayacaklardı. Yaratılmışların var oluş mantığında zorunluluk yok, Allah'ın dileğine bağlılık vardır. Şu veya bu şey var olmayabilir de. Fakat Allah'ın var oluşu bir zarûrettir. Yani Allah Vacibü'l-Vücuddur.2

2) Kıdem: Kıdem, Allah'ın varlığının başlangıcı olmaması, yani ezelî olması demektir.3

3) Bekâ: Bekâ, Allah'ın varlığının sonu olmaması, yani ebedî ve sonsuz olması demektir. Allah için ölüm asla söz konusu değildir.4 Her şey ölür, fenâ bulur; ama Cenâb-ı Hak ölümsüzdür.

4) Vahdâniyet: Allah (cc) birdir; birden fazla değildir.

5) Muhâlefetün lil-Havâdis: Cenâb-ı Hak, sonradan olan hiçbir varlığa benzemez. O, yaratılmışlara benzemekten uzaktır. Bedîüzzaman'ın ifadesiyle, Allah'ın kudsî mâhiyeti, varlıkların mâhiyetleri cinsinden değildir. O'nun mâhiyeti bütün mâhiyetlere zıttır, maddeden uzaktır. O'nun varlığının misli, misâli, dengi ve benzeri yoktur.5

6) Kıyâm bi-Nefsihî: Cenâb-ı Hakk'ın varlığı kendindendir. Herşeyin varlığı Allah'a dayanır; O'nun varlığı hiçbir şeye dayanmaz. Varlığı kendinden olmak, var olma sebebi olarak hiçbir varlığa dayanmamak demektir. Said Nursî'ye göre, eğer Allah'a dayanmazsa hiçbir şey kendi başıyla ayakta duramaz, var olamaz. Herşey hadsiz bir boşlukta yuvarlanıp yokluğa düşer. Bütün varlıklar, var olmaları, ayakta ve hayatta kalmaları cihetiyle Kayyûm-u Zülcelâl olan Allah'a dayanıyorlar.6

Bu sıfatların ortak özelliği: Allah'ın zâtına mahsus olmalarıdır. Yaratılmışlarda bu sıfatların zıttı vardır. Meselâ Allah'ın varlığı zorunlu; fakat yaratılmışların varlığı zorunlu değildir. Yaratılmışların var oluşlarının bir başlangıcı, bir sonu vardır; bir tek değillerdir; başka varlıklara benzerler; varlıkları kendinden değildir.

Sübûtî sıfatların ortak özelliği ise: Bu sıfatları, Allah'ın, kendisini tanımaları için çok az şekilde yaratılmışlara da vermiş olmasıdır. Bu sıfatlar: 1- Hayat, 2- İlim, 3- İrade, 4- Kudret, 5- İşitme, 6- Görme, 7- Konuşma, 8- Tekvindir (var etme, oluşturma, yaratma).

İnsan kendi hayatıyla hayat sıfatını tanıyor ve Allah'ın hayatını kavrıyor; ilim gücüyle ilim sıfatını tanıyor ve Allah'ın ilim sahibi oluşunu kavrıyor; dilemesiyle irade sıfatını tanıyor ve Allah'ın irade sahibi oluşunu kavrıyor; gücüyle kudret sıfatını tanıyor ve

Allah’ın kudret sahibi oluşunu kavrıyor; işitmesiyle Allah’ın işitme sıfatını kavrıyor; görmesiyle Allah’ın görme sıfatını kavrıyor; konuşmasıyla Allah’ın konuşma sıfatını kavrıyor. İnsanda bu özellikler olmasaydı, insan Allah’ın bu sıfatlarını bilemezdi ve kavrayamazdı. İnsana bu özellikler “Allah’ı bilme aracı” olarak verildi.

Yaratma’ya (Tekvine) gelince Yaratma (Tekvin) her ne kadar Allah’a mahsus ise de, bu mahsus oluş, kayıtsız, kusursuz, eksiksiz ve mükemmel görmenin Allah’a mahsus oluşu gibidir. Bu cihetten Tekvin sıfatı sübûtî sıfatlardan sayılmıştır. Yani insan bir şeyler yapıp etme gücü ile, Allah’ın yaratma gücünü keşfediyor, tanıyor ve kavrıyor.

İnsanın “yapıp etme gücü” şüphesiz bir “yaratma” değildir. Fakat Allah’ın yaratma gücünü keşfetmemize yarayan bir özelliktir. İnsanın görme gücü Allah’ın görme gücüne nasıl denk değilse, insanın bir şeyler yapıp etmesi de hiç şüphesiz Allah’ın yaratmasına denk değildir. Denk görmek de şirktir.

Dipnotlar:
1- İşârâtü’l-İ’câz, s. 21.
2- Mektûbât, s.233.
3- Mesnevî-i Nûriye, s. 210
4- Lem’alar, s. 24
5- Mektûbât, s. 242
6- Lem’alar, s. 339